Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MICHAL BOBEK
prednesené 29. apríla 2021 [1]

Vec C-852/19

Specializirana prokuratura
proti
Ivanovi Gavanozovovi

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd, Bulharsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Justičná spolupráca v trestných veciach – Smernica 2014/41/EÚ – Európsky vyšetrovací príkaz – Domová prehliadka a prehliadka obchodných priestorov osoby a zaistenie určitých vecí – Výsluch dotknutej osoby ako svedka – Neexistencia opravných prostriedkov vo vydávajúcom členskom štáte – Lojálna spolupráca – Vzájomná dôvera“

I. Úvod

1. Proti Ivanovi Gavanozovovi sa v Bulharsku vedie trestné konanie v súvislosti s trestnými činmi týkajúcimi sa dane z pridanej hodnoty (DPH). Na uvedených trestných činoch sa zrejme zúčastnili schránkové spoločnosti, medzi ktoré patrí aj spoločnosť založená v Českej republike, a tiež zástupca uvedenej spoločnosti, ktorý je v súčasnosti v trestnom konaní svedkom.

2. Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd, Bulharsko), vnútroštátny súd v konaní vo veci samej, nariadil prehliadku obchodných priestorov českej spoločnosti, domovú prehliadku v obydlí svedka, ako aj zaistenie niektorých dokumentov v prípade, že by sa v týchto priestoroch našli, a vypočutie svedkov prostredníctvom videokonferencie. Dôkazy je potrebné získať v Českej republike, a preto sa vnútroštátny súd domnieva, že je nevyhnutné vydať európsky vyšetrovací príkaz (ďalej len „EVP“).

3. Bulharská právna úprava však neumožňuje podať proti vnútroštátnemu vyšetrovaciemu príkazu alebo proti EVP vydanému na jeho základe nijaký opravný prostriedok. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) opakovane rozhodol, že tento členský štát porušil minimálne štandardy v zmysle článku 13 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej len „EDĽP“), keďže jeho vnútroštátny právny poriadok neobsahuje účinný opravný prostriedok, na základe ktorého by bolo možné spochybniť zákonnosť prehliadok a zaistení. Je v takomto kontexte

[1] Jazyk prednesu: angličtina.

neexistencia *akéhokoľvek* opravného prostriedku vo *vydávajúcom* členskom štáte v súlade so smernicou 2014/41/EÚ o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach[2] a s Chartou základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“)?

II. Právny rámec

A. Právo Únie

4. Odôvodnenie 22 smernice 2014/41 stanovuje: „dostupné opravné prostriedky proti EVP by mali byť prinajmenšom rovnocenné s opravnými prostriedkami, ktoré sú proti dotknutému vyšetrovaciemu opatreniu dostupné vo vnútroštátnom prípade. Členské štáty by v súlade so svojimi vnútroštátnymi právnymi poriadkami mali zabezpečiť uplatniteľnosť takýchto opravných prostriedkov, a to tiež prostredníctvom včasného informovania každej zainteresovanej strany o možnostiach a spôsoboch uplatnenia týchto opravných prostriedkov. …“.

5. Článok 1 ods. 4 smernice 2014/41 uvádza:

„Touto smernicou sa nemení povinnosť rešpektovať základné práva a právne zásady zakotvené v článku 6 Zmluvy o EÚ vrátane práv osôb, voči ktorým sa vedie trestné konanie, na obhajobu a všetky povinnosti justičných orgánov v tomto ohľade zostávajú nedotknuté.“

6. V článku 11 sa uvádzajú dôvody neuznania alebo nevykonania. Podľa odseku 1 písm. f) tohto ustanovenia sa môže uznanie alebo vykonanie EVP odmietnuť, ak „existujú podstatné dôvody domnievať sa, že výkon vyšetrovacieho opatrenia uvedeného v EVP by nebol v súlade so záväzkami vykonávajúceho štátu v súlade s článkom 6 Zmluvy o EÚ a Charty“.

7. Článok 14 rovnakej smernice, ktorý patrí do kapitoly III, nazvanej „Postupy a záruky pre vykonávajúci štát“, má názov „Opravné prostriedky“. Je formulovaný takto:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby boli proti vyšetrovacím opatreniam uvedeným v EVP dostupné opravné prostriedky, ktoré sú rovnocenné s opravnými prostriedkami dostupnými v podobnom vnútroštátnom prípade.

2. Vydanie EVP možno v samej veci napadnúť len žalobou podanou vo vydávajúcom štáte bez toho, aby tým boli dotknuté záruky základných práv vo vykonávajúcom štáte.

3. Pokiaľ to nie je v rozpore s dôvernou povahou vyšetrovania podľa článku 19 ods. 1, vydávajúci orgán a vykonávajúci orgán prijmú vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo, že informácie o dostupných možnostiach uplatniť opravné prostriedky podľa vnútroštátneho právneho poriadku sa poskytnú v prípadoch, keď ich možno uplatniť, a to včas, aby sa zabezpečilo ich účinné uplatnenie.

4. Členské štáty zabezpečia, aby boli lehoty na podanie opravného prostriedku rovnaké ako lehoty stanovené v podobných vnútroštátnych prípadoch a uplatňovali sa tak, aby sa zabezpečila možnosť účinného uplatnenia tohto opravného prostriedku pre dotknuté strany.

[2] Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 3. apríla 2014 (Ú. v. EÚ L 130, 2014, s. 1).

5. Vydávajúci orgán a vykonávajúci orgán sa navzájom informujú o opravných prostriedkoch uplatnených voči vydaniu, uznaniu alebo vykonaniu EVP.

6. Podanie opravného prostriedku nemá odkladný účinok na vykonanie vyšetrovacieho opatrenia, pokiaľ nemá takýto účinok v podobných vnútroštátnych prípadoch.

7. Vydávajúci štát zohľadní skutočnosť, že sa opravnému prostriedku proti uznaniu alebo vykonaniu EVP vyhovelo, v súlade s jeho vnútroštátnym právnym poriadkom. Bez toho, aby tým boli dotknuté vnútroštátne procesné predpisy, členské štáty zabezpečia, aby sa pri posudzovaní dôkazov získaných prostredníctvom EVP v trestnom konaní vo vydávajúcom štáte dodržiavali práva na obhajobu a spravodlivé súdne konanie.“

B. Bulharské právo

8. § 6 ods. 1 Zakon za Evropejskata zapoved za razsledvane (zákon o európskom vyšetrovacom príkaze, ďalej len „ZEZR“) (DV č. 16 z 20. februára 2018) upravuje „podmienky vydania európskeho vyšetrovacieho príkazu“:

„Príslušný orgán podľa § 5 ods. 1 po preskúmaní konkrétneho prípadu vydá európsky vyšetrovací príkaz, ak sú splnené tieto podmienky:

1. Vydanie európskeho vyšetrovacieho príkazu je nevyhnutné a primerané vzhľadom na účel trestného konania, pričom musia byť zohľadnené práva obvineného alebo obžalovaného.

2. Vyšetrovacie a iné procesné opatrenia, na vykonanie ktorých je európsky vyšetrovací príkaz vydaný, možno vykonať za tých istých podmienok aj podľa bulharského práva.“

9. V ZEZR nie je nijaké ustanovenie, ktoré by umožňovalo napadnúť vydanie EVP.

10. § 161 ods. 3 Nakazatelno-procesualen kodeks (Trestný poriadok, „ďalej len NPK“) (DV č. 86/05 v znení platnom v čase podania návrhu na začatie prejudiciálneho konania DV č. 83/19) stanovuje, že „v súdnom konaní sa prehliadka priestorov a zaistenie veci vykoná na základe rozhodnutia súdu, ktorý vec prejednáva“.

11. § 341 ods. 3 NPK vylučuje možnosť odvolať sa proti aktom, ktoré nie sú výslovne uvedené. NPK tak neumožňuje napadnutie rozhodnutí o výsluchu svedkov alebo o domovej prehliadke či o prehliadke obchodných priestorov a o zaistení veci.

12. Vnútroštátny súd ďalej uvádza, že osoba, ktorej sa týka prehliadka a zaistenie alebo výsluch svedka, nemôže toto rozhodnutie spochybniť, pretože nie je účastníkom konania. Odkazuje na § 318 ods. 1 NPK, v zmysle ktorého sa „konanie na odvolacom súde začína na námietku prokurátora alebo na sťažnosť účastníkov konania“. § 253 NPK uvádza, že účastníkmi konania sú prokurátor, obžalovaný a obhajca, súkromný žalobca a vedľajší žalobca, občianskoprávny žalobca a občianskoprávny žalovaný.

III. Skutkové okolnosti, vnútroštátne konanie a prejudiciálne otázky

13. Pán Gavanozov je obvinený z vedenia organizovanej zločineckej skupiny, ktorej cieľom bolo obchádzanie vymerania a zaplatenia DPH v mimoriadne veľkom rozsahu. Česká spoločnosť v tomto kontexte údajne vystavila štyri nepravdivé faktúry, ktoré sa nezakladali na skutočných dodaniach.

14. V prípravnej fáze konania sa nevykonali žiadne vyšetrovacie opatrenia na získanie dôkazov v súvislosti s uvedenou českou spoločnosťou alebo so svedkom, ktorý túto spoločnosť zastupuje. Bolo však preukázané, že pán Gavanozov a svedok spolu komunikovali buď prostredníctvom tlmočníka, alebo po anglicky, pretože žiadny z nich neovládal materinský jazyk toho druhého.

15. Svedok bol dvakrát predvolaný, no nedostavil sa, a uviedol, že mu v tom bránila zaneprázdnenosť inými povinnosťami. Namiesto toho predložil vyhlásenie v českom jazyku, v ktorom uviedol, že pri svojich obchodných vzťahoch s pánom Gavanozovom využíval z dôvodu jazykovej bariéry tlmočníka. Svedok sa nedostavil ani na nasledujúce súdne pojednávanie a neoznámil, kedy môže prísť.

16. Spis vo veci, o ktorej rozhoduje vnútroštátny súd, obsahuje zmluvu o výlučnom zastúpení medzi pánom Gavanozovom a českou spoločnosťou (zastúpenou svedkom), pričom uvedená zmluva je vypracovaná výhradne v bulharskom jazyku. Zmluvu podpísal svedok a je na nej odtlačok pečiatky českej spoločnosti.

17. Vnútroštátny súd rozhodol, že treba získať nové dôkazy o skutočnej povahe vzťahov medzi pánom Gavanozovom a svedkom. S týmto zámerom vnútroštátny súd rozhodol o prijatí týchto vyšetrovacích opatrení:

– prehliadka a zaisťovacie úkony v obchodných priestoroch českej spoločnosti, aby sa zistilo, či sa zmluva o výlučnom zastúpení nachádza v dokladoch českej spoločnosti a či v súvislosti s jej plnením boli vystavené nejaké dokumenty,

– prehliadka a zaisťovacie úkony v obydlí svedka, aby sa zistilo, či svedok uchováva vo svojom obydlí dokumenty, ktoré sa týkajú trestnej činnosti,

– výsluch svedka prostredníctvom videokonferencie, pretože jeho tvrdenie o zaneprázdnenosti predstavuje odmietnutie dostaviť sa v Bulharsku na výsluch.

18. V zmysle vnútroštátneho práva je toto súdne rozhodnutie právoplatné a účastníci konania alebo dotknuté osoby, teda česká spoločnosť alebo svedok, ho nemôžu napadnúť.

19. Vzhľadom na to, že tieto vyšetrovacie opatrenia musia uskutočniť české justičné orgány, ktoré sú miestne príslušné, vnútroštátny súd pokladá za nevyhnutné vydať EVP na uskutočnenie prehliadky a zaistenie veci v obchodných priestoroch českej spoločnosti a v obydlí svedka, ako aj na výsluch tohto svedka. Vnútroštátny súd však má pochybnosti o súlade vnútroštátnej právnej úpravy s právom Únie, pretože uvedené vnútroštátne právo neupravuje nijaké opravné prostriedky proti vydaniu EVP.

20. Práve v tomto skutkovom a právnom rámci Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„Je vnútroštátna právna úprava, ktorá neupravuje nijaký opravný prostriedok proti vydaniu Európskeho vyšetrovacieho príkazu v trestných veciach na domovú prehliadku a prehliadku obchodných priestorov, na zaistenie určitých vecí a na výsluch svedka, zlučiteľná s článkom 14 ods. 1 až 4, článkom 1 ods. 4 a odôvodneniami 18 a 22 smernice [2014/41], ako aj s článkami 47 a 7 Charty v spojení s článkami 13 a 8 [EDĽP]?

Je možné za takýchto okolností vydať európsky vyšetrovací príkaz v trestných veciach?“

21. Česká, francúzska, talianska a rakúska vláda, ako aj Európska komisia predložili písomné pripomienky.

IV. Posúdenie

22. Štruktúra týchto návrhov je nasledovná. Začnem tým, že objasním pôsobnosť článku 14 ods. 1 smernice 2014/41: uplatňuje sa toto ustanovenie skutočne na vykonávajúci, ako aj na vydávajúci členský štát? (A) Následne sa zameriam na povahu opravného prostriedku, ktorý toto ustanovenie, rovnako ako článok 47 Charty vyžaduje, pričom zohľadním minimálne štandardy vymedzené v EDĽP a judikatúre ESĽP (B). Až po týchto objasneniach budem môcť venovať pozornosť kľúčovej otázke, ktorú položil vnútroštátny súd v tejto veci: aké dôsledky by mal vydávajúci orgán vyvodiť z toho, že jeho vnútroštátne právo nedodržiava minimálne štandardy EDĽP, ako ich už viackrát vymedzila judikatúra ESĽP (C)?

23. Je vhodné dodať, že článok 14 smernice 2014/41 už bol vo veci Gavanozov predmetom návrhu na začatie prejudiciálneho konania podaného rovnakým vnútroštátnym súdom.[3] Súdny dvor sa však v odpovedi v uvedenej veci zameral na spôsob, akým by mal vydávajúci orgán vyplniť formulár EVP. Na rozdiel od generálneho advokáta[4] Súdny dvor neanalyzoval presné dôsledky článku 14 smernice 2014/41.

A. Uplatňuje sa článok 14 ods. 1 smernice 2014/41 na vydávajúci štát?

24. Chcem poukázať na to, že v článku 14 ods. 1 smernice 2014/41 sa neuvádza, či sa v ňom upravená povinnosť vzťahuje na vydávajúci alebo na vykonávajúci štát. Toto ustanovenie sa týka povinnosti *členských štátov* zabezpečiť, aby boli proti vyšetrovacím opatreniam uvedeným v EVP dostupné opravné prostriedky, ktoré sú *rovnocenné* s opravnými prostriedkami dostupnými v podobnom vnútroštátnom prípade. Odôvodnenie 22 smernice 2014/41 týkajúce sa opravných prostriedkov je tiež formulované všeobecne a uvádza sa v ňom, že „dostupné opravné prostriedky proti EVP by mali byť prinajmenšom rovnocenné s opravnými prostriedkami, ktoré sú proti dotknutému vyšetrovaciemu opatreniu dostupné vo vnútroštátnom prípade. …“.

25. Odsek 1 článku 14 smernice 2014/41 je podobne ako jeho odsek 4 tiež adresovaný „členským štátom“ a rovnako upravuje povinnosť zabezpečiť rovnocenné a účinné lehoty na podanie opravných prostriedkov. Ani odsek 6 neodkazuje na konkrétny členský štát a tiež sa zrejme

[3] Rozsudok z 24. októbra 2019 (C-324/17, EU:C:2019:892).

[4] Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bot vo veci Gavanozov (C-324/17, EU:C:2019:312).

uplatňuje všeobecne. Uvedené odseky sa teda líšia od iných odsekov článku 14, konkrétne od odsekov 2, 3, 5 a 7, ktoré sa výslovne vzťahujú buď aj na vydávajúci, aj na vykonávajúci štát (odseky 2, 3 a 5), alebo len na vydávajúci štát (odsek 7).

26. Vzhľadom na všeobecnú povahu jazyka článku 14 ods. 1 smernice 2014/41 a tiež na skutočnosť, že sa v ňom používajú iné konkrétnejšie výrazy, môžu sa objaviť pochybnosti o tom, či sa toto ustanovenie uplatňuje na vykonávajúci a/alebo vydávajúci štát. Tieto pochybnosti môže ešte posilniť štruktúra a logika smernice 2014/41.

27. Po prvé článok 14 sa nachádza v kapitole III, nazvanej „Postupy a záruky pre vykonávajúci štát“. Ustanovenia smernice 2014/41, ktoré sa týkajú hlavne *vydávajúceho* štátu, sa pritom nachádzajú v jej kapitole II s názvom „Postupy a záruky pre vydávajúci štát“. Aká logika sa skrýva v umiestnení povinností vydávajúceho členského štátu týkajúcich sa opravných prostriedkov do časti smernice, ktorá sa vzťahuje na vykonávajúci členský štát?

28. Po druhé je pomerne nejasné, čo presne povinnosť zabezpečiť *rovnocenné* opravné prostriedky znamená pre *vydávajúci* členský štát. Vyšetrovacie opatrenia prijaté týmto členským štátom budú zrejme zo svojej podstaty rovnocenné, pretože sa zvyčajne pravdepodobne prijímajú vo forme vnútroštátneho právneho aktu. Alebo sa vychádza z nevyslovenej domnienky, že by mohol existovať členský štát, ktorý by sa výslovne odchýlil od svojho štandardného vnútroštátneho systému opravných prostriedkov len v prípade, že by vydával EVP, aby účinne diskriminoval vyšetrovacie opatrenia (a znížil svoju úroveň ochrany v súvislosti s nimi), ktoré sa majú uskutočniť v inom členskom štáte?

29. Takýto scenár je ťažko predstaviteľný. Navyše podľa článku 6 ods. 1 písm. b) smernice 2014/41 vydávajúci členský štát môže vydať EVP, len ak by sa „vyšetrovacie opatrenie (opatrenia) uvedené v EVP… mohlo (mohli) za rovnakých podmienok nariadiť v podobnom vnútroštátnom prípade“. Na tieto opatrenia sa preto už v zásade vzťahuje vnútroštátny systém opravných prostriedkov, ak takéto prostriedky existujú.

30. Z hľadiska logiky a štruktúry by preto článok 14 ods. 1 smernice 2014/41 dával väčší zmysel, ak by sa vzťahoval na vykonávajúce členské štáty. V systéme vzájomného uznávania sa záruky rovnocennosti zvyčajne uplatňujú na vykonávajúci členský štát, a nie na vydávajúci členský štát. Požiadavka rovnocennosti sa v súvislosti s vydávajúci štátom javí mierne tautologicky.

31. Zdá sa však, že všetky oprávnené subjekty v prejednávanej veci implicitne prijímajú východiskový predpoklad, že článok 14 ods. 1 smernice 2014/41 sa uplatňuje na členské štáty konajúce *v oboch polohách*: teda ako *vykonávajúce* členské štáty alebo ako *vydávajúce* členské štáty. Aj ja môžem tento predpoklad prijať ako východisko, a to z nasledujúcich dôvodov.

32. Po prvé asi najzreteľnejšou je otázka jazyka a syntaxe: výraz „členské štáty“ možno na prvý pohľad a bez ďalšieho spresnenia najprirodzenejšie vykladať v tom zmysle, že zahŕňa tak vykonávajúce, ako aj vydávajúce členské štáty.

33. Navyše ako bolo uvedené v bode 25 vyššie, článok 14 smernice 2014/41 vo svojich jednotlivých odsekoch výslovne odkazuje na *vykonávajúce* alebo *vydávajúce* členské štáty, alebo na *vykonávajúce* a *vydávajúce* orgány. Podobne na základe systémovej analógie odkazovali vo svojich ustanoveniach o opravných prostriedkoch aj rámcové rozhodnutie o zaistení[5] a rámcové

[5] Článok 11, nazvaný „Opravné prostriedky“, v rámcovom rozhodnutí Rady 2003/577/SVV z 22. júla 2003 o vykonaní príkazu na zaistenie majetku alebo dôkazov v Európskej únii (Ú. v. EÚ L 196, 2003, s. 45; Mim. vyd. 19/006, s. 185).

rozhodnutie o európskom príkaze na zabezpečenie dôkazov[6] najprv na *členské štáty* a až následne výslovne spresnili aspekty opravných prostriedkov, ktoré boli k dispozícii vo vydávajúcom alebo vykonávajúcom štáte. Podobný vzorec je zjavný aj v nariadení (EÚ) 2018/1805 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu.[7] Článok 33 tohto nariadenia sa nazýva „Opravné prostriedky vo *vykonávajúcom štáte* proti uznaniu a vykonaniu príkazu na zaistenie alebo príkazu na konfiškáciu“[8]. Rovnaký prístup vyplýval aj z právneho predchodcu tohto nariadenia.[9]

34. To znamená, že ak sa chcel normotvorca Únie vyjadriť jasne, a teda rozlišovať konkrétne medzi vydávajúcim a vykonávajúcim členským štátom, mohol to bez problémov urobiť. Skutočnosť, že sa v článku 14 ods. 1 smernice 2014/41 (a tiež v článku 14 ods. 4) rozhodol použiť všeobecnejší výraz „členské štáty“, zrejme poukazuje na jeho zámer zahrnúť vydávajúci *a* vykonávajúci štát, a to bez ohľadu na názov kapitoly III.[10] Navyše ak môžu do tejto kapitoly patriť ustanovenia, ktoré sa týkajú výslovne *vydávajúceho* štátu, a to napriek tomu, že jej názov odkazuje len na *vykonávajúci* štát, je nepochybné, že do rovnakej kapitoly môžu patriť aj ustanovenia relevantné *tak* pre vydávajúce, *ako aj* pre vykonávajúce štáty, ktoré sa označujú všeobecne ako „*členské štáty*“.

35. Po druhé skutočnosť, že článok 14 ods. 1 smernice 2014/41 sa tiež môže uplatňovať na vydávajúci členský štát, možno vyvodiť aj z článku 14 ods. 2 tejto smernice. Z uvedených dvoch odsekov vyplýva „rozdelenie právomoci“. Kým článok 14 ods. 1 stanovuje všeobecnú povinnosť rovnocennosti opravných prostriedkov, článok 14 ods. 2 vyhradzuje preskúmanie *vecných* dôvodov vydania EVP *vydávajúcemu* štátu.

36. To, že preskúmanie vecných dôvodov sa obmedzuje iba na vydávajúci členský štát, je úplne logické. Ak sa však má článok 14 ods. 2 smernice 2014/41 vykladať v tom zmysle, že ide o ustanovenie o *výhradnej* právomoci (ktorým sa súdne preskúmanie vecných dôvodov odoberá vykonávajúcemu členskému štátu), nepoukazuje to tiež na východiskový predpoklad, že vo vydávajúcom členskom štáte existuje nejaká možnosť preskúmania? Inak by článok 14 ods. 2 tejto smernice neznamenal, že „preskúmanie vecných dôvodov EVP môže zabezpečiť iba vydávajúci členský štát“, ale že v praxi „takéto preskúmanie nemôže zabezpečiť nikto“, ak vo vydávajúcom štáte podobné preskúmanie neexistuje. V prípadoch, akým je prejednávaná vec, by článok 14 ods. 2 smeroval do slepej uličky. Riziko, ktoré takýto výklad odhaľuje, teda môže viesť k predpokladu, že (užšia) pôsobnosť a zameranie článku 14 ods. 2 skutočne môže naznačovať, že článok 14 ods. 1 musí byť širší a má sa uplatňovať tak na vykonávajúci, ako aj na vydávajúci členský štát.

37. Po tretie rovnaký záver potvrdzuje aj všeobecný cieľ smernice 2014/41. Ako uviedol Súdny dvor, zámerom tejto smernice je, prostredníctvom zavedenia zjednodušeného a efektívnejšieho systému založeného na EVP ako jedinom nástroji, „zjednodušiť a urýchliť súdnu spoluprácu s cieľom prispieť k dosiahnutiu cieľa vytýčeného pre Úniu stať sa priestorom slobody, bezpečnosti

6 Článok 18, nazvaný „Opravné prostriedky“, v rámcovom rozhodnutí Rady 2008/978/SVV z 18. decembra 2008 o európskom príkaze na zabezpečenie dôkazov na účely získavania predmetov, dokumentov a údajov na použitie v konaniach v trestných veciach (Ú. v. EÚ L 350, 2008, s. 72).

7 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady zo 14. novembra 2018 (Ú. v. EÚ L 303, 2018, s. 1).

8 Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

9 Článok 9 rámcového rozhodnutia Rady 2006/783/SVV zo 6. októbra 2006 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na príkazy na konfiškáciu (Ú. v. EÚ L 328, 2006, s. 59).

10 Možno dodať, že tento názov znie „Postupy a záruky *pre* vykonávajúci štát“, a nie „Postupy a záruky *vo* vykonávajúcom členskom štáte“. Je nepochybne pravda, že základ právnej ochrany *vo* vydávajúcom členskom štáte je formou záruky *pre* vykonávajúci členský štát. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

a práva členských štátov založeným na vysokom stupni dôvery, ktorá má existovať medzi členskými štátmi“.[11] Táto dôvera je založená „na vyvrátiteľnej domnienke, že ostatné členské štáty dodržiavajú právo Únie, a najmä základné práva“.[12] Súbežná pozornosť, ktorú smernica 2014/41 venuje účinnosti súdnej spolupráce a dodržiavaniu základných práv, je vyjadrená v článku 1 ods. 2 a 4. Kým článok 1 ods. 2 ukladá povinnosť vykonať EVP, odsek 4 tohto článku pripomína potrebu rešpektovať základné práva.

38. Článok 14 smernice 2014/41 k tejto rovnováhe tiež prispieva, a to tým, že sa spolieha na už existujúce riešenia v oblasti opravných prostriedkov v príslušných členských štátoch. Ak sa táto povinnosť rovnocennosti vykladá tak, že sa uplatňuje na vykonávajúci aj na vydávajúci štát, znamená to, že sa zachováva v súvislosti s oboma štátmi vyššie uvedená rovnováha medzi účinnosťou a ochranou základných práv. Opačné riešenie spočívajúce v uplatňovaní článku 14 ods. 1 len na vykonávajúci členský štát by aspoň implicitne umožňovalo členským štátom oslabiť právnu ochranu proti EVP v porovnaní s podobnými vnútroštátnymi prípadmi.

39. Je pravda, že ako som už uviedol v bodoch 28 a 29 vyššie, nie je úplne jasné, ako a prečo by vydávajúci členský štát zámerne diskriminoval medzi výhradne vnútroštátnymi vyšetrovacími opatreniami a rovnakými opatreniami prijatými vo forme EVP.

40. Takáto diskriminácia pritom nemusí byť nevyhnutne dôsledkom *úmyselného* rozlišovania zo strany členského štátu. Môže jednoducho vzniknúť ako následok rozdielnych procesných pravidiel vo vnútroštátnom práve, najmä ak nemusí najprv existovať zodpovedajúci vnútroštátny procesný právny akt potrebný na vydanie EVP. Požiadavka rovnocennosti sa tak naozaj môže vnímať v tom zmysle, že tomuto štátu bráni, aby na EVP uplatňoval systém opravných prostriedkov, ktorý by bol v porovnaní s rovnakými vyšetrovacími opatreniami vykonávanými na vnútroštátnej úrovni menej priaznivý, a to len preto, že by bolo uvedené EVP predmetom iných procesných pravidiel. Cieľom povinnosti rovnocennosti je tak zabrániť členským štátom, aby oslabili právnu ochranu osôb, na ktoré sa vzťahujú vyšetrovacie opatrenia obsiahnuté v EVP, v porovnaní s osobami, na ktoré sa vzťahujú výhradne domáce vyšetrovacie opatrenia.[13]

41. Vzhľadom na vyššie uvedené sa domnievam, že článok 14 ods. 1 smernice 2014/41 vyžaduje, aby opravné prostriedky tak vo vydávajúcich, ako aj vo vykonávajúcich členských štátoch boli v súlade s povinnosťou rovnocennosti v prípadoch, v ktorých takéto opravné prostriedky existujú.

42. Aj keď nijaký oprávnený subjekt na tento konkrétny problematický bod nepoukázal, pokladám uvedený predbežný záver za dosť dôležitý. Špecifická otázka opravných prostriedkov vo vydávajúcom členskom štáte spadá do pôsobnosti práva Únie na účely článku 51 ods. 1 Charty – čím sa aktivujú všetky záruky založené na Charte, vrátane jej článku 47 –, len vtedy, ak sa článok 14 ods. 1 smernice 2014/41 uplatňuje aj na tento členský štát. Ak by to tak nebolo, bolo by možné dospieť k záveru, že smernica 2014/41 vôbec neupravuje opravné prostriedky vo vydávajúcom členskom štáte, a preto by sa na túto špecifickú otázku neuplatňovala ani Charta.

43. Záver, že článok 14 ods. 1 smernice 2014/41 sa uplatňuje na opravné prostriedky vo vydávajúcom členskom štáte, však veľa nehovorí o presnej povahe požadovaných opravných prostriedkov. Otázka teda znie, aký opravný prostriedok sa presne vyžaduje vo vydávajúcom členskom štáte na základe článku 14 ods. 1 smernice 2014/41 v spojení s ustanoveniami Charty.

[11] Rozsudok z 8. decembra 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Sfalšované prevodné príkazy) (C-584/19, EU:C:2020:1002, bod 39).

[12] Tamže, bod 40.

[13] Podobne ako v prípade rámcového rozhodnutia o európskom príkaze na zabezpečenie dôkazov, ktorý *vydávajúcemu* štátu v článku 18 ods. 2 upravujúcom opravné prostriedky výslovne ukladal povinnosť rovnocennosti. Pozri poznámku pod čiarou 6 vyššie.

B. Čo je opravným prostriedkom v zmysle článku 14 ods. 1 smernice 2014/41?

44. Pokiaľ ide o povinnosť členských štátov v súvislosti s opravnými prostriedkami, jazyk článku 14 ods. 1 smernice 2014/41 je úplne jasný. Obmedzuje túto povinnosť na požiadavku *rovnocennosti*, ako to uvádza česká, francúzska a rakúska vláda a tiež Komisia.[14]

1. Pôvod štandardu: Rozmanitosť a povaha vyšetrovacích opatrení

45. Požiadavka rovnocennosti je zrejme dôsledkom náročnosti, na ktorú poukazujú aj prípravné práce, pri vytvorení podrobnejšieho riešenia rešpektujúceho rôznorodosť systémov opravných prostriedkov na vnútroštátnej úrovni týkajúcich sa rôznych vyšetrovacích opatrení, ktoré mala nová smernica pokryť. Z dôvodovej správy k tejto smernici vyplýva, že v oblasti získavania dôkazov existujú medzi vnútroštátnymi systémami významné rozdiely, pričom sa zdôrazňuje potreba zlepšiť v tejto oblasti spoluprácu bez toho, aby sa ovplyvnili podstatné aspekty vnútroštátnych systémov alebo rozdiely medzi nimi. Z toho dôvodu „nebolo vhodné stanoviť… jednotný režim opravných prostriedkov. …“[15].

46. Na rozdiel od jej predchodcov, ktorých pôsobnosť bola vymedzená užšie,[16] sa smernica 2014/41 v zásade uplatňuje na akékoľvek vyšetrovacie opatrenie.[17] Niektoré z nich môžu mať donucovaciu povahu, iné nie. Niektoré sa môžu vykonávať otvorene, iné musia byť zo svojej povahy utajené. Smernica 2014/41 tento aspekt sama dokresľuje prostredníctvom zoznamu niekoľkých vyšetrovacích opatrení, ktorých režim podrobnejšie upravuje.[18]

47. *Široké spektrum* vyšetrovacích opatrení a vnútroštátnych systémov opravných prostriedkov vysvetľuje, prečo sa normotvorca rozhodol obmedziť povinnosť v článku 14 ods. 1 smernice 2014/41 na požiadavku rovnocennosti a prečo v tejto súvislosti upustil od všeobecne formulovanej povinnosti zabezpečiť opravné prostriedky, vyplývajúcej z predchodcov smernice 2014/41, ktorých pôsobnosť bola vymedzená užšie.[19] V tejto súvislosti súhlasím s českou vládou.

48. Široké spektrum vyšetrovacích opatrení, na ktoré sa vzťahuje smernica 2014/41, pritom nie je jediným prvkom, ktorý by mal určovať povahu povinnosti stanovenej v súvislosti s opravnými prostriedkami v smernici 2014/41. Ďalším relevantným prvkom je *samotná povaha* vyšetrovacích opatrení v rámci trestného konania v celom jeho rozsahu.

14 Pozri tiež rozsudok z 8. decembra 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Sfalšované prevodné príkazy) (C-584/19, EU:C:2020:1002, bod 60).

15 Iniciatíva Belgického kráľovstva, Bulharskej republiky, Estónskej republiky, Španielskeho kráľovstva, Rakúskej republiky, Slovinskej republiky a Švédskeho kráľovstva na smernicu Európskeho parlamentu a Rady o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach – dôvodová správa (Ú. v. EÚ C 165, 2010, s. 22) (dokument Rady 9288/10 ADD 1 z 3. júna 2010).

16 Pozri článok 34 smernice 2014/41, podľa ktorého táto smernica nahrádza: príslušné ustanovenia Európskeho dohovoru Rady Európy z 20. apríla 1959 o vzájomnej pomoci v trestných veciach, ako aj dva dodatkové protokoly k nemu, a dvojstranné dohody uzavreté na základe článku 26 uvedeného dohovoru; dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda; dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie a protokol k nemu; rámcové rozhodnutie 2003/577/SVV a rámcové rozhodnutie 2008/978/SVV. Pozri poznámky pod čiarou 5 a 6 vyššie.

17 Okrem spoločných vyšetrovacích tímov upravených rámcovým rozhodnutím Rady 2002/465/SVV z 13. júna 2002 o spoločných vyšetrovacích tímoch (Ú. v. ES L 162, 2002, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 15).

18 Pozri kapitolu IV smernice 2014/41, ktorá upravuje „osobitné ustanovenia týkajúce sa určitých vyšetrovacích opatrení“ a týka sa napríklad dočasného odovzdania osôb vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody, výsluchu formou videokonferencie alebo telefonickej konferencie, získania informácií o bankových a iných finančných účtoch alebo o bankových a iných finančných operáciách alebo utajovaných vyšetrovaní. Kapitola V sa vzťahuje na odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky.

19 Pozri poznámky pod čiarou 5 a 6 vyššie.

49. V tejto súvislosti je situácia osoby, na ktorú sa vzťahuje vyšetrovacie opatrenie, iná ako situácia adresáta právoplatného súdneho rozhodnutia. Kým v druhej z uvedených situácií sa musia počas celého konania uplatňovať a rešpektovať záruky procesných práv v plnom rozsahu, je pravdepodobné, že uplatňovanie rovnakého procesného štandardu na vyšetrovacie opatrenia posudzované samostatne by znižovalo praktickú hodnotu týchto opatrení alebo v každom prípade mnohých z nich. Ak by sa totiž požadovalo, aby sa prehliadky a zaisťovacie úkony alebo nepretržité monitorovanie bankových (alebo iných) operácií vopred oznamovali dotknutým osobám, a zároveň by sa uvedeným osobám poskytla príležitosť napadnúť tieto opatrenia na súde, viedlo by to k narušeniu praktického cieľa takýchto vyšetrovacích opatrení.

2. Minimálne štandardy smernice 2014/41

50. Vyššie uvedené však neznamená, že na vydanie a vykonanie EVP sa nevzťahujú nijaké štandardy. Súdny dvor už v rozsudku Staatsanwaltschaft Wien poukázal v súvislosti so smernicou 2014/41 na existenciu „normatívneho rámca obsahujúceho súbor záruk tak v štádiu vydania alebo potvrdenia, ako aj výkonu [EVP] na účely zabezpečenia ochrany základných práv dotknutej osoby“ [20].

51. Ako správne uvádzajú všetky oprávnené subjekty, ktoré v prejednávanej veci predložili pripomienky, systém vytvorený smernicou 2014/41 nemôže fungovať na úkor ochrany základných práv vyplývajúcich tak z Charty, ako aj – v zmysle jej článku 52 ods. 3 – z minimálnych štandardov zakotvených v EDĽP a vyjadrených ESĽP.

52. Prísne dodržiavanie týchto záruk je možno ešte dôležitejšie pre tretie strany vo vnútroštátnom trestnom konaní. Pripomína, že na rozdiel od obvineného alebo obžalovaného takéto tretie strany pravdepodobne nikdy nebudú mať v neskorších etapách nejaké procesné práva, ani nebudú môcť spochybniť zákonnosť vyšetrovacích opatrení, a to ani nepriamo, napríklad tak, že by požiadali o nepoužitie získaného dôkazu alebo by spochybnili právoplatné rozhodnutie.

53. Štandardy, ktoré musia byť pri vydaní EVP dodržané (a záruky, ktoré EVP obsahuje), teda majú dve podoby: po prvé ide o štandardy vyplývajúce zo samotnej smernice 2014/41 a po druhé ide o všeobecné dodržiavanie základných práv, na ktoré ustanovenia tejto smernice odkazujú, aj keď ich podrobne nevymedzujú.

54. V rámci prvej z uvedených kategórií článok 6 ods. 1 smernice 2014/41 stanovuje, že EVP možno vydať, len ak je to nevyhnutné a primerané na účely konania a ak sa vyšetrovacie opatrenia, ktoré EVP obsahuje, môžu za rovnakých podmienok nariadiť v podobnom vnútroštátnom prípade. Tento prístup minimálneho nevyhnutného zásahu sa odráža aj v iných ustanoveniach smernice, ktorých spoločným menovateľom je minimalizácia alebo celkové zabránenie zásahu, ktorý môže vyšetrovacie opatrenie spôsobiť. [21]

55. Pokiaľ ide o druhú kategóriu, EVP sú spojené s dodržiavaním základných práv na oboch stranách: vo vydávajúcom aj vo vykonávajúcom členskom štáte. Článok 1 ods. 4 smernice 2014/41 predovšetkým pripomína všeobecnú povinnosť členských štátov rešpektovať základné

[20] Rozsudok z 8. decembra 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Sfalšované prevodné príkazy) (C-584/19, EU:C:2020:1002, bod 69).

[21] Napríklad podľa článku 10 ods. 3 smernice 2014/41 „vykonávajúci orgán môže tiež použiť iné vyšetrovacie opatrenie, ako je vyšetrovacie opatrenie uvedené v EVP, ak by sa vyšetrovacím opatrením zvoleným vykonávajúcim orgánom dosiahol rovnaký výsledok menej rušivými prostriedkami ako vyšetrovacím opatrením uvedeným v EVP“. Okrem toho príslušné ustanovenia v kapitole IV, v ktorých sa podrobne opisuje viacero typov vyšetrovacích opatrení, uvádzajú nad rámec všeobecného zoznamu uvedeného v článku 11 smernice 2014/41 konkrétne dôvody neuznania a nevykonania.

práva a právne zásady zakotvené v článku 6 ZEÚ. Toto všeobecné vyhlásenie sa konkretizuje v článku 11 ods. 1 písm. f), ktorý uvádza všeobecný a výslovný dôvod neuznania a nevykonania EVP, keď „existujú podstatné dôvody domnievať sa, že výkon vyšetrovacieho opatrenia uvedeného v EVP by nebol v súlade so záväzkami vykonávajúceho štátu v súlade s článkom 6 Zmluvy o EÚ a Charty“.

56. V súvislosti s opravnými prostriedkami umožňujúcimi napadnutie EVP ako takého je však potrebné pripustiť, že povaha vyšetrovacieho opatrenia často neumožní spochybniť toto opatrenie samostatne a *ex ante*, tak aby toto spochybnenie mohlo vyústiť do možnosti odkladu opatrenia alebo do úplného vylúčenia jeho vykonania.

57. Inými slovami tvrdenie, že musí vždy existovať opravný prostriedok *ex ante* vo forme súdneho prostriedku nápravy, ktorým sa na súde spochybňuje zákonnosť tohto opatrenia, len ťažko predstavuje primeranú rovnováhu medzi ochranou základných práv osôb, ktorých sa týka vyšetrovanie, a potrebnou účinnosťou vyšetrovacích opatrení.

58. Rozmanitosť vyššie uvedených opatrení a ich všeobecná povaha teda podľa mňa vysvetľujú, prečo normotvorca Únie obmedzil povinnosť v článku 14 ods. 1 smernice 2014/41 na požiadavku rovnocennosti. Znamená to, že ak neexistujú nijaké opravné prostriedky, článok 14 ods. 1 tejto smernice nevyžaduje, aby členský štát zavádzal takéto opravné prostriedky. Ako uvádzajú česká a francúzska vláda, Súdny dvor už toto stanovisko zrejme vyjadril vo veci Gavanozov, pretože keď odkazoval na dostupnosť opravných prostriedkov vo vydávajúcom štáte, opakovane používal výraz „prípadne“. [22]

59. Na toto konštatovanie sa však vzťahuje veľmi dôležitá výhrada: rovnocennosť je logicky prijateľná, iba ak je situácia vo vydávajúcom štáte, na ktorú odkazuje požiadavka rovnocennosti, v súlade s minimálnymi štandardmi ochrany základných práv, ako vyplývajú z Charty a EDĽP. V tejto súvislosti totiž súhlasím s francúzskou a rakúskou vládou, ako aj s Komisiou, ktoré poukazujú na to, že smernica 2014/41 vychádza z predpokladu, že členské štáty dodržiavajú základné práva. Jednoducho povedané, rovnocennosť je prijateľná, *iba ak* sa nepoužíva s cieľom ospravedlniť „rovnocenné porušovanie“ minimálnych štandardov EDĽP.

3. Minimálne štandardy základných práv podľa EDĽP

60. V tomto kontexte je nevyhnutné stručne vymedziť minimálne požiadavky stanovené ESĽP. Vnútroštátny súd, ako aj niekoľko oprávnených subjektov totiž poukazuje na líniu judikatúry ESĽP, v ktorej sa opakovane konštatuje, že Bulharsko sa dopustilo porušenia článku 13 EDĽP z dôvodu nedostatku opravných prostriedkov proti rozhodnutiam o prehliadke a zaistení. [23]

[22] Rozsudok z 24. októbra 2019, Gavanozov (C-324/17, EU:C:2019:892, body 25, 29, 30, 32, 33, 37, 38 a výrok tohto rozsudku).

[23] Rozsudok ESĽP z 19. januára 2017, Posevini v. Bulharsko (CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, body 83 až 87). Pozri tiež rozsudky ESĽP z 26. júla 2007, Peev v. Bulharsko (CE:ECHR:2007:0726JUD006420901, bod 70); z 22. mája 2008, Iľja Stefanov v. Bulharsko (CE:ECHR:2008:0522JUD006575501bod 59); z 15. októbra 2013, Gutsanovi v. Bulharsko (CE:ECHR:2013:1015JUD003452910, body 234 a 235); z 30. septembra 2014, Preždarovi v. Bulharsko (CE:ECHR:2014:0930JUD000842905, body 26 až 28, 30 a 31 a 49 až 52); zo 16. februára 2016, Govedarski v. Bulharsko (CE:ECHR:2016:0216JUD003495712, body 38 až 40, a 72 až 75); z 31. marca 2016, Stojanov a i. v. Bulharsko (CE:ECHR:2016:0331JUD005538810, bod 152), a z 9. júna 2016, Popovi v. Bulharsko (CE:ECHR:2016:0609JUD003965111, bod 122).

61. Pokiaľ ide o výklad príslušných ustanovení Charty, z jej článku 52 ods. 3 vyplýva, že EDĽP predstavuje minimálnu hranicu, pod ktorú ochrana vyplývajúca z Charty nesmie klesnúť. Článok 13 EDĽP zodpovedá, prinajmenšom sčasti, prvému odseku článku 47 Charty. Článok 47 však požaduje prostriedok nápravy pred súdom, čo nevyhnutne nie je prípad článku 13 EDĽP. [24]

62. Pochybnosti o tom, čo presne článok 47 Charty požaduje ako prostriedok nápravy pred súdom v súvislosti s vyšetrovacími opatreniami, je možné zmierniť, ak sa konkrétne určia minimálne požiadavky vyplývajúce z judikatúry ESĽP.

63. ESĽP vo svojej ustálenej judikatúre objasňuje, že pojem „účinný opravný prostriedok“ uvedený v článku 13 EDĽP vyžaduje, aby bolo možné spochybniť tak *zákonnosť* rozhodnutí o prehliadke a zaistení, ako aj spôsob, akým boli takéto rozhodnutia *vykonané*.

64. ESĽP konštatoval, že pojem „účinný opravný prostriedok“ v zmysle v článku 13 EDĽP nepredpokladá možnosť spochybniť vydanie príkazu pred prehliadkou. [25] Vo veci Posevini však ESĽP dodal, že disciplinárne konanie vedené proti polícii z dôvodu výkonu prehliadky a zaistenia nemožno považovať za opravný prostriedok v zmysle článku 13 EDĽP. V kontexte posúdenia článku 13 EDĽP je relevantné, či osoba, ktorej sa prehliadka a zaistenie týkajú, mala prístup ku konaniu umožňujúcemu spochybnenie zákonnosti tohto opatrenia a získanie primeranej nápravy, ak bolo opatrenie nariadené alebo vykonané nezákonne. [26] ESĽP zdôraznil, že musí existovať možnosť „spochybniť prehliadku ako takú alebo spôsob, akým bola nariadená alebo schválená“ [27].

65. Inými slovami na jednej strane návrh na začatie disciplinárneho konania podaný proti polícii z dôvodu „tvrdých“ spôsobov výkonu opatrenia nie je dostatočný na uspokojenie požiadavky opravného prostriedku podľa článku 13 EDĽP. Na druhej strane toto ustanovenie nezachádza až tak ďaleko, že by vyžadovalo možnosť odvolať sa ešte pred prehliadkou a zaistením proti súdnemu rozhodnutiu nariaďujúcemu tieto úkony. ESĽP nevyžaduje, aby opravný prostriedok umožňoval dotknutej osobe, aby zabránila prehliadke alebo zaisteniu, ani aby uvedený opravný prostriedok bol k dispozícii v každom jednom okamihu priebehu konania týkajúceho sa prehliadky a zaistenia. Príslušný prostriedok nápravy takisto nemusí byť k dispozícii v rámci trestného konania, ktorého sa prehliadka a zaistenie týka.

66. Z judikatúry ESĽP som vyvodil tieto závery. Po prvé spochybniť zákonnosť prehliadky a zaistenia musí byť možné *v nejakej etape* konania, avšak nie nevyhnutne (čo je celkom logické) pred vykonaním tohto opatrenia. Po druhé takéto preskúmanie a jeho začatie sa musí jasne týkať dotknutej *osoby*. Nemôže závisieť na iniciatíve alebo úvahe tretej strany, ako je to napríklad v prípade interného preskúmania v rámci policajného zboru. Po tretie možnosť preskúmania sa musí vzťahovať na oba aspekty prehliadky a zaistenia: má sa teda týkať nielen prípadnej neprimeranosti pri výkone opatrenia, ale aj samotnej zákonnosti nariadenia tohto opatrenia.

[24] Vysvetlivky k Charte základných práv (Ú. v. EÚ C 303, 2007, s. 17).

[25] ESĽP, rozsudok z 22. mája 2008, Iľja Stefanov v. Bulharsko (CE:ECHR:2008:0522JUD006575501, bod 59).

[26] Pozri rozsudok ESĽP z 19. januára 2017, Posevini v. Bulharsko (CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, bod 84). Pozri tiež rozsudok ESĽP zo 16. februára 2016, Govedarski v. Bulharsko (CE:ECHR:2016:0216JUD003495712, bod 94), v ktorom ESĽP konštatoval, že „aucune disposition du droit interne ne permettait [aux demandeurs] de contester la régularité et la nécessité d'une perquisition du domicile …“. V rozsudku z 30. septembra 2014, Preždarovi v. Bulharsko (CE:ECHR:2014:0930JUD000842905, bod 50), ESĽP poukázal na to, že nedostatok jasných pravidiel o rozsahu súdneho preskúmania predstavuje problém, a to isté platí aj o nedostatku zmysluplného preskúmania zákonnosti a dôvodnosti prehliadok a zaistení.

[27] Pozri rozsudok ESĽP z 19. januára 2017, Posevini v. Bulharsko (CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, bod 85).

67. Uvediem jednoduchý príklad: osoba, ktorej jedného rána polícia vyrazí dvere, musí mať príležitosť podať návrh na začatie následného preskúmania na príslušnom orgáne členského štátu, pričom takéto preskúmanie by sa nemalo obmedziť iba na zistenie, či bolo naozaj nevyhnutné vchodové dvere vyraziť alebo zlomiť ruku osobe, ktorá údajne bránila prehliadke (*spôsob výkonu* opatrenia), ale malo by viesť aj k určeniu, či bola uvedená prehliadka skutočne zákonne nariadená (*zákonnosť* samotného opatrenia).

68. V tom spočíva povaha predmetného práva zaručeného EDĽP. Práve potenciálnou ochranou *tohto práva* článok 47 Charty zaručuje možnosť žaloby, ktorú v primeranom čase možno podať na súd.

69. Skutočnosť, že musí existovať možnosť spochybniť zistenia pred nezávislým súdom v zmysle článku 47 prvého odseku Charty, však nič nemení na povahe východiskového práva, ani nebráni tomu, aby predtým existovala možnosť administratívneho prostriedku nápravy alebo povinnosť najprv podať správnu sťažnosť a až následne podať žalobu na vnútroštátny súd. [28]

4. Predbežné zhrnutie a skutočný problematický bod

70. Nijaký prvok judikatúry ESĽP analyzovanej a vnímanej v tomto kontexte nemôže narušiť výkon vyšetrovacích opatrení podľa smernice 2014/41. Rovnako niet pochybností o prípadnej možnosti uplatnenia článku 47 Charty jednak na spôsob, akým úrady vykonávajúceho členského štátu uskutočnili vyšetrovacie opatrenie v tomto štáte, a jednak na zákonnosť rozhodnutia, na základe ktorého úrady vydávajúceho členského štátu vydali EVP. Zdá sa totiž, že rozdelenie právomoci vyplývajúce z článku 14 ods. 1 a 2 smernice 2014/41 presne odráža tento prístup.

71. Všetky uvedené objasnenia týkajúce sa riadneho rozsahu pôsobnosti smernice 2014/41, ako aj judikatúry ESĽP a minimálnych požadovaných štandardov boli nevyhnutné, aby bolo možné vymedziť a napokon aj polemizovať so skutočným problémom vyplývajúcim z tejto veci. Týmto problémom nevyhnutne nie je súlad vnútroštátnej právnej úpravy s nejakým konkrétnym ustanovením smernice 2014/41. Uvedený problém vzniká ešte o etapu skôr a nachádza sa pri pomyselnej vstupnej bráne do celého systému: môže členský štát vydať EVP, aj keď si je vedomý, že takýto akt môže porušovať minimálne štandardy EDĽP a teda aj minimálnu úroveň ochrany, ktorá sa vyžaduje na základe práva Únie?

C. Členský štát, ktorý porušuje minimálne štandardy EDĽP, nemôže vydať EVP, ktoré sú nevyhnutne poznačené rovnakým typom porušenia

72. Vo svojej druhej prejudiciálnej otázke položenej v tomto konaní sa vnútroštátny súd pýta, či môže vydať EVP na prehliadku a zaistenie vzťahujúci sa tak na obchodné priestory spoločnosti, ako aj na súkromné obydlie, a či môže uskutočniť výsluch svedka v prípade, že neexistuje opravný prostriedok, ktorý by mali osoby dotknuté uvedenými opatreniami k dispozícii na základe vnútroštátneho práva.

[28] Pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci El Hassani (C-403/16, EU:C:2017:659, body 116 a 117 a tam citovaná judikatúra). Pozri aj súvisiace rozsudky z 13. decembra 2017, El Hassani (C-403/16, EU:C:2017:960, body 39 až 41), a z 10. marca 2021, Konsul Rzeczypospolitej Polskiej w N. (C-949/19, EU:C:2021:186, body 45 a 46).

73. Podľa mňa je potrebné odpovedať „nie, nemôže“. *Kým* vydávajúci členský štát nezabezpečí súlad s minimálnymi štandardmi vyžadovanými EDĽP a vymedzenými v predchádzajúcej časti týchto návrhov, orgány tohto štátu sa nemôžu zúčastňovať na systéme vytvorenom smernicou 2014/41.

74. Ako správne uviedli najmä francúzska a rakúska vláda, ako aj Komisia, účasť v systéme justičnej pomoci a vzájomné uznávanie stanovené v smernici 2014/41 predpokladá, že všetci účastníci dodržiavajú minimálne požiadavky ochrany ľudských práv.

75. Osobitnou črtou prejednávanej veci je nepochybne fakt, že prejudiciálne otázky položil súd vo vydávajúcom členskom štáte v čase, keď sa konanie stále nachádza v etape pred uznaním. Vnútroštátny súd predpokladá vydanie EVP, avšak nijaký akt ešte neprekročil štátne hranice.

76. Judikatúra Súdneho dvora, ktorá sa zaoberá otázkou vzájomného uznávania v trestných veciach, zvyčajne reaguje na otázky *vykonávajúcich* orgánov vyjadrujúcich pochybnosti o tom, či im právo Únie umožňuje reagovať na požiadavky orgánov z iných členských štátov. Nástroje, ktoré pracujú so vzájomným uznávaním, zvyčajne zverujú mechanizmy zabraňujúce problematickým aktom, aby vytvárali požadované právne účinky, vykonávajúcim štátom. Prejednávaná vec je zriedkavým príkladom situácie, v ktorej vydávajúci orgán sám seba obmedzuje vzhľadom na pochybnosti, či vôbec dokáže aktivovať osobitný nástroj vzájomného uznávania.

77. Z vyššie uvedeného však určite nemožno vyvodiť, že právo Únie by ignorovalo situáciu vo vydávajúcom členskom štáte.

78. Na praktickej úrovni smernica 2014/41 upravuje množstvo otázok, pričom upravuje niekoľko požiadaviek týkajúcich sa vydávajúceho členského štátu. Tieto požiadavky ďalej zdôrazňuje všeobecná povinnosť všetkých súdnych orgánov rešpektovať základné práva, ktorá je stanovená v článku 1 ods. 4 tejto smernice.

79. Tento problematický bod je úplne jasne viditeľný na úrovni zásad. Neviem si predstaviť, ako by mohla „vzájomná dôvera“ fungovať v systéme, v ktorom vydávajúce členské štáty môžu prijímať akty porušujúce svojou podstatou, ako už bolo uvedené, minimálne štandardy, na ktorých je celý systém založený, pričom bez ohľadu na to sa vedome umožňuje, aby takéto akty vstupovali do systému.

80. Nemyslím si pritom, že je nevyhnutné opakovať celú obsiahlu judikatúru v tejto oblasti a zdôrazňovať pritom význam vzájomnej dôvery v rámci vzájomného uznávania a fungovania mnohých mechanizmov justičnej spolupráce v trestných veciach v Európskej únii.[29] Konkrétne požiadavka vzájomnej dôvery, alebo skôr, ak sa na vec pozeráme realisticky, požiadavka zabránenia nedôvere znamená, že orgány vykonávajúceho členského štátu majú *predpokladať* dodržanie pravidiel a základných práv vo vydávajúcom členskom štáte, z čoho vyplýva, že až na výnimočné situácie *nemajú kontrolovať* súlad aktu prijatého vo vydávajúcom členskom štáte so základnými právami.[30]

[29] Pozri napríklad nedávny rozsudok z 8.decembra 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Sfalšované prevodné príkazy) (C-584/19, EU:C:2020:1002, bod 40), alebo z 10. marca 2021, PI (C-648/20 PPU, EU:C:2021:187, bod 35 a tam citovaná judikatúra).

[30] Pozri napríklad stanovisko 2/13 (Pristúpenie Európskej únie k EDĽP) z 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454, bod 192). Pozri tiež rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, bod 34 a tam citovanú judikatúru).

81. Súdny dvor tiež zdôraznil, že v tejto súvislosti „prináleží členským štátom, najmä na základe zásady lojálnej spolupráce zakotvenej v článku 4 ods. 3 prvom pododseku ZEÚ, aby zabezpečili na svojich územiach uplatňovanie a dodržiavanie práva Únie a aby na tieto účely prijali všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich zo Zmlúv alebo z aktov inštitúcií [Únie]…“ [31].

82. Vzhľadom na uvedené sa domnievam, že členský štát, ktorý využíva systém a zároveň si je vedomý, že dotknuté akty už sú nezlučiteľné s požadovanými minimálnymi zárukami týkajúcimi sa základných práv, nekoná v duchu lojálnej spolupráce. Takéto akty nemôžu vytvárať vzájomnú dôveru. Sú jej opakom a nútia iné subjekty, konkrétne vykonávajúci členský štát, aby ich východiskovou pozíciou bola vzájomná nedôvera. Ako môže vzájomnú dôveru vytvárať systém, v ktorom je niektorým jeho subjektom vedome dovolené nedodržiavať pravidlá?

83. Smernica 2014/41 nepochybne obsahuje niekoľko záruk dodržiavania základných práv v súvislosti s uznávaním a výkonom daného vyšetrovacieho opatrenia vo vykonávajúcom členskom štáte. [32] Do zoznamu týchto záruk patrí aj dôvod odmietnutia podľa článku 11 ods. 1 písm. f) smernice 2014/41, ktorý dokonca môže viesť až k odmietnutiu na základe nerešpektovania základných práv.

84. To však určite neznamená, že všetku zodpovednosť možno presunúť na vykonávajúci členský štát. Je potrebné znovu zdôrazniť, že lojálna spolupráca (a vzájomná dôvera) je obojstranným vzťahom. Zo svojej podstaty sa týka oboch strán operácie. Súdny dvor túto myšlienku zdôraznil, keď konštatoval, že dodržiavanie základných práv predstavuje *zdieľanú povinnosť*, ktorej podlieha tak vydávajúci, ako aj vykonávajúci členský štát. Počiatočnú povinnosť zabezpečiť dodržiavanie základných práv nesie priamo vydávajúci členský štát. [33] Ak by sa hneď na začiatku umožnilo, aby do systému vstupovali EVP, ktoré nie sú v súlade so základnými právami, znamenalo by to presun celej zodpovednosti za ochranu týchto práv výhradne na vykonávajúce orgány, [34] ktoré si to môžu v niektorých prípadoch uvedomovať, v iných však môžu zotrvávať v stave spokojnej nevedomosti.

85. Domnievam sa, že hrať takúto „ruskú ruletu“ s právami jednotlivcov by bolo z konceptuálneho hľadiska úplne nezlučiteľné s prístupom vyplývajúcim zo systému vzájomného uznávania. Vydávajúci orgán by si bol vedomý toho, že vydaný EVP porušuje základné práva, ale jednoducho by nechal na ostražitosti vykonávajúceho orgánu, či si túto skutočnosť všimne, z čoho vyplýva pomerne selektívny pohľad na základné práva jednotlivcov, ktorých sa predmetný postup dotýka. [35]

[31] Rozsudok zo 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, bod 34 a tam citovaná judikatúra).

[32] Sú vymedzené v bodoch 53 a 54 vyššie.

[33] Pozri napríklad rozsudok z 23. januára 2018, Piotrowski (C-367/16, EU:C:2018:27, bod 50 a tam citovaná judikatúra), ktorý v kontexte európskeho zatykača potvrdzuje *primárnu zodpovednosť vydávajúceho* členského štátu zabezpečiť súlad so základnými právami.

[34] V tejto súvislosti súhlasím s návrhmi, ktoré predniesol generálny advokát Bot vo veci Gavanozov, že takéto riešenie je nielen v rozpore so všeobecnou schémou smernice 2014/41, ale aj s konceptom vzájomnej dôvery (C-324/17, EU:C:2019:312, body 84 až 87).

[35] Vyvoláva to predstavu hypotetického výrobcu motorových vozidiel, ktorý do cestnej premávky pustí vozidlá, hoci vie, že všetky majú technický nedostatok, no spolieha sa na to, že policajné kontroly nie sú až také časté, a pri troche šťastia snáď nedôjde k príliš vysokému počtu dopravných nehôd, ktorých následkom bude ujma na zdraví alebo iná ujma vodičov, spolujazdcov alebo verejnosti z dôvodu uvedených technických nedostatkov.

86. Navyše takáto ruská ruleta nielen presúva zodpovednosť za zistenie porušenia na vykonávajúci členský štát, ale spôsobuje aj jeho spoluúčasť na takýchto porušeniach v prípade, že ich tento štát neodhalí a nezabráni im. Za takých okolností by dotknuté členské štáty čelili riziku nedodržania požiadaviek stanovených ESĽP vo veci Avotiņš,[36] čo by mohlo aktivovať ich zodpovednosť v zmysle medzinárodného práva.[37]

87. Vec Avotiņš a tiež judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa prípadného neuznania alebo nevykonania aktu vydávajúceho členského štátu vo vykonávajúcom členskom štáte[38] sa týkajú systémových zlyhaní alebo systémových nedostatkov vo vydávajúcom členskom štáte, ktoré môžu mať isté dôsledky aj vo vykonávajúcom členskom štáte.

88. Nerozumiem však (alebo skôr *a fortiori*), prečo by v prípade, že sa s takýmito dôsledkami ráta v prípade veľkých (systémových) zlyhaní, teda ak sa znefunkční celý systém,[39] a tiež v prípade zlyhaní, ktoré by sme mohli všeobecne označiť ako odvetvové,[40] nemalo to isté platiť pre nedostatky, ktorý by sa dali pomenovať ako drobné zlyhania, teda nedostatky zistené len v súvislosti s konkrétnymi procesnými aspektami.

89. Okrem toho, ak sa prijme prístup, že od istého bodu už vykonávajúci členský štát nie je povinný uznávať alebo vykonávať akty pochádzajúce z istých vydávajúcich členských štátov,[41] neznamená to tiež, že vydávajúci členský štát, ak si je vedomý, že nedodržiava pravidlá, by mal byť vylúčený z možnosti používať systém justičnej spolupráce, ktorého vstupné požiadavky už nespĺňa?

90. Svojím spôsobom takýto záver nielen vyplýva z podstaty prístupu stanoveného týmto systémom, ale je aj omnoho viac *primeraný*. Namiesto zaťažovania celého systému justičnej spolupráce (a všetkých individuálnych subjektov v členskom štáte) ďalším a ďalším individuálnym skúmaním, či existujú dôvody na odmietnutie uznania a vykonania EVP, nie je rozumnejšie dočasne vylúčiť uznaný a priznaný problematický zdroj, aby tento zdroj najprv zabezpečil súlad s minimálnymi štandardmi predtým, ako bude do systému znova prizvaný? Takéto riešenie sa zdá byť osobitne vhodné z dôvodu, že na rozdiel od situácie, v ktorej sa musí preukázať, že dôsledkom potenciálneho systémového zlyhania je ohrozenie konkrétnej situácie dotknutej osoby,[42] v prípade problematickej odvetvovej právnej úpravy týkajúcej sa jedinej otázky je jasné,

[36] Rozsudok ESĽP z 23. mája 2016, Avotiņš v. Lotyšsko (CE:ECHR:2016:0523JUD001750207, bod 116).

[37] Pozri nedávny rozsudok ESĽP z 25. marca 2021, Bivolaru a Moldovan v. Francúzsko (CE:ECHR:2021:0325JUD004032416).

[38] Rozsudky z 21. decembra 2011, N.S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865); z 5. apríla 2016, Aranyosi a Căldăraru (C-404/15 a C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), a z 25. júla 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky súdneho systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

[39] Rozsudok z 25. júla 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky súdneho systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, body 58 až 62).

[40] V súvislosti s ktorými sa konštatoval nedostatok v určitej dotknutej oblasti, napríklad vo vzťahu k podmienkam pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu – rozsudok z 21. decembra 2011, N.S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865, body 89 a 90, 94, 106), alebo pokiaľ ide o podmienky vo väzenských zariadeniach – rozsudok z 5. apríla 2016, Aranyosi a Căldăraru (C-404/15 a C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, body 89 až 94), pričom v nijakej z uvedených situácií sa nenaznačuje, že by predmetné nedostatky ovplyvňovali celý systém súdnictva daného členského štátu.

[41] Súdny dvor to nedávno opätovne konštatoval v rozsudku zo 17. decembra 2020, Openbaar Ministerie (Nezávislosť vydávajúceho súdneho orgánu) (C-354/20 PPU a C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033), a Rechtbank Amsterdam (súd v Amsterdame, Holandsko) toto konštatovanie následne uplatnil v rozsudku z 10. februára 2021, vec č. RK 20/771 13/751021-20, NL:RBAMS:2021:420.

[42] To je nevyhnutné v rámci „dvojstupňového testu“, ktorý si vyžaduje tak štrukturálne (systémové a všeobecné) posúdenie a tiež individuálne posúdenie týkajúce sa konkrétneho prípadu – rozsudok z 25. júla 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky súdneho systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, body 61 a 68), potvrdený rozsudkom zo 17. decembra 2020, Openbaar Ministerie (Nezávislosť vydávajúceho súdneho orgánu) (C-354/20 PPU a C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, body 54 a 55).

že nie je možné vydanie aktu, ktorý by bol v súlade s minimálnymi štandardmi. Všetky akty by zo svojej podstaty boli poznačené, pretože samotná právna úprava, podľa ktorej boli prijaté, nie je v uvedenom súlade.

91. Stručne povedané, ktokoľvek si želá využiť systém justičnej pomoci a vzájomného uznávania podľa smernice 2014/41 alebo akýkoľvek iný nástroj justičnej spolupráce a vzájomného uznávania, musí v prenesenom význame prísť s čistými rukami alebo aspoň neprísť s rukami, o ktorých vie, že sú špinavé. Ak sa nedodržiava toto pravidlo základnej hygieny, ktoré sa opakovane a systematicky zdôrazňuje, môže to viesť k požiadaniu dotknutej osoby, aby opustila miestnosť a vrátila sa, až keď nájde mydlo a vykoná, čo je potrebné.

92. V konkrétnom kontexte prejednávanej veci, ako je opísaný vyššie, rovnako ako vo veci Posevini[43] a v iných rozsudkoch, ESĽP konštatoval, že Bulharsko porušilo svoju povinnosť poskytnúť v zmysle článku 13 EDĽP účinný opravný prostriedok, pretože neexistoval nijaký postup, ktorým by bolo možné spochybniť zákonnosť rozhodnutia o prehliadke a zaisťovacích úkonoch, alebo ktorým by sa dala dosiahnuť primeraná náprava.[44] Ako sa uvádza v týchto rozhodnutiach, bulharská vláda tento nedostatok uznala a pred Výborom ministrov sa zaviazala, že situáciu napraví,[45] avšak ako vyplýva aj z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, zatiaľ sa tak nestalo.

93. Uvedené možno zhrnúť v tom zmysle, že kým sa tento vnútroštátny legislatívny nedostatok nenapraví, orgány daného členského štátu skutočne nemôžu vydať EVP, ktorý automaticky a nevyhnutne spôsobí rovnaké porušenie základných práv, ako (je porušenie, ktoré) konštatoval ESĽP.

94. Chcem poukázať na to, že podobný problém sa nezistil v súvislosti s rozhodnutím, ktorým sa nariaďuje výsluch svedka. V tejto súvislosti súhlasím s francúzskou a rakúskou vládou, že je nepravdepodobné, aby výsluch svedka ako taký spôsobil rovnako závažný zásah do základných slobôd jednotlivca, ako je to v prípade rozhodnutia o prehliadke a zaisťovacích úkonoch.

95. Okrem toho článok 24 smernice 2014/41 dosť podrobne upravuje výsluch svedka prostredníctvom videokonferencie alebo inou formou audiovizuálneho prenosu. Článok 25 obsahuje alternatívny spôsob, a to výsluch svedka formou telefonickej konferencie. Tieto ustanovenia obsahujú konkrétne záruky, vrátane dôvodu pre neuznanie a nevykonanie v zmysle článku 24 ods. 2 tejto smernice, ďalej požiadavky, aby vykonávajúci orgán dodržiaval „základné zásady právneho poriadku vykonávajúceho štátu“ v zmysle článku 24 ods. 5 písm. a) uvedenej smernice a tiež povinnosti poskytnúť informácie o procesných právach, ktoré zahŕňajú aj právo odmietnuť vypovedať, ako to vyplýva z článku 24 ods. 5 písm. e) smernice.

96. Nemyslím si však, že zúžiť riešenie v prejednávanej veci na rozhodnutia o prehliadke a zaistení by mohlo priniesť systémové riešenie potenciálne neobmedzeného zoznamu možných porušení základných práv. Rôzne vyšetrovacie opatrenia môžu, ako už bolo uvedené, vyvolávať rôznu mieru a intenzitu zásahu do týchto práv. Z tohoto pohľadu je ťažké stanoviť abstraktnú hranicu a tvrdiť, že dané vyšetrovacie opatrenie nemôže byť *nikdy* sporné.

[43] Rozsudok ESĽP z 19. januára 2017, Posevini v. Bulharsko (CE:ECHR:2017:0119JUD006363814).

[44] Pozri poznámku pod čiarou 23 vyššie.

[45] Pozri rozsudok ESĽP z 19. januára 2017, Posevini v. Bulharsko (CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, bod 47).

97. Pokiaľ ide o konkrétny výsluch svedka, možno ho síce charakterizovať ako pomerne „jemný“ zásah do osobnej sféry, nemožno však vylúčiť, že výsluch konkrétneho svedka v konkrétnej situácii môže viesť k porušeniu chránených práv jednotlivca, ako napríklad práv zraniteľných osôb, ktorých osobitné okolnosti by v priebehu prijatia EVP nariaďujúceho takýto výsluch neboli riadne zohľadnené. Ak by takáto situácia nastala, dotknutá osoba musí mať tiež prístup k opravným prostriedkom, ktoré by umožnili preskúmať zákonnosť takého opatrenia a získať primeranú nápravu.

98. Uvedené možno zhrnúť v tom zmysle, že vydávajúce orgány sú povinné uistiť sa, že ich vlastné akty nie sú poznačené nezákonnosťou vyplývajúcou z nedodržania minimálnych štandardov stanovených v EDĽP, keď uvedené akty vstupujú do systému smernice 2014/41.

V. Návrh

99. Navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položil Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd, Bulharsko), takto:

Článok 14 ods. 1 a článok 1 ods. 4 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ z 3. apríla 2014 o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach vykladané z hľadiska článku 47 Charty základných práv Európskej únie a článku 4 ods. 3 ZEÚ bránia situácii, v ktorej vnútroštátna právna úprava neumožňuje podať proti vydaniu európskeho vyšetrovacieho príkazu nijaký opravný prostriedok, ak vydanie takéhoto príkazu automaticky a nevyhnutne spôsobí rovnaké porušenie minimálnych štandardov, ktoré zaručuje Európsky dohovor o ľudských právach, ako je porušenie, na ktoré už poukázal Európsky súd pre ľudské práva. Tieto ustanovenia tiež za takýchto okolností bránia vydaniu európskeho vyšetrovacieho príkazu.